

SIR EDMUND

Met de kennis
van nu

de Volkskrant

WETENSCHAP, CULTUUR, LITERATUUR, TIJDGEEST, TECHNOLOGIE & FILOSOFIE

TESTEN OP DOWNSYNDROOM

In België mag meer

WAT DOET RELIGIE MET ONS?

*De vijf zegeningen/vloeken
van het geloof*

ONZE GIDS DEZE WEEK

Nobelprijswinnaar Moerner

NICK HORNBY

zegt:

*'Ik ben een
populist, ja,
in de zin dat je
gewoon moet
lezen wat
leuk'*

Nick Hornby heeft het zo druk met zijn filmwerk dat we lang hebben moeten wachten op een nieuw boek. Nu is er de sixtiesroman *Funny Girl*. Een gesprek in Londen over zijn afkeer van elitaire figuren en over een knap blondje met ambitie.

Door **Hans Bouman**
Foto's **Pal Hansen**

‘In vrouwen zit meer drama’

‘This is so embarrassing.’ Nick Hornby is een half uur te laat voor de interview-afpraak in zijn werkruimte aan de Noord-Londense Upper Street, op een steenworp afstand van High-bury, thuishaven van zijn geliefde Arsenal. ‘Ik zat midden in een brainstorm over een nieuw filmscript en ben totaal de tijd vergeten. Filmmensen slokken je volkomen op, weet je...’

Het leven van Nick Hornby is de laatste jaren behoorlijk veranderd. Ooit bracht hij zijn dagen vooral door achter zijn computer, met af en toe een optreden op een literair festival als welkome onderbreking. Maar sinds hij een aantal jaren geleden betrokken raakte bij de filmwereld, gaat er heel veel tijd zitten in overleg met regisseurs, producenten en agenten, festivalbezoek, productiewerk en wat al niet. En eerlijk is eerlijk: hij vindt het geweldig. Terwijl het daar aanvankelijk toch helemaal niet naar uitzag.

‘Vijftien jaar geleden schreef ik het filmscript voor *Fever Pitch*’, vertelt Hornby, als we zijn neergestreken

in zijn werkappartement. Hij trekt gretig aan zijn e-sigaret, de remplaçant van zijn dagelijkse dosis Silk Cut. ‘Dat was een ontmoedigende ervaring. Ik wist dat er maar een fractie van een boek in een script past, maar toen ik het verhaal had teruggebracht tot de kale essentie moest er nóg tweederde uit. Dat besloot ik in de toekomst maar aan anderen over te laten.’

Inmiddels is Hornby bezig aan zijn tweede loopbaan in de filmindustrie en richt hij zich op het bewerken van andermans teksten. Dat snijdt toch net wat gemakkelijker. Gevolg is wel dat we vijf jaar hebben moeten wachten op zijn nieuwe roman, *Funny Girl*.

De roman, over een jong meisje dat uitgroeit tot de grootste comédienne van de Britse televisiewereld, is illustratief voor de opmerkelijke ontwikkeling die Hornby’s werk de laatste ja-

ren heeft ondergaan. Want waar hij ooit beroemd werd door zijn trefende, met aangename zelfspot doortrokken beschrijvingen van de mannenwereld, is de focus gaandeweg steeds meer verschoven naar vrouwen.

Even recapituleren: Hornby’s non-fictiedebuut *Fever Pitch* ging over zijn levenslange liefde voor Arsenal en zijn strijd om volwassen te worden. In de roman *High Fidelity* exploreerde hij het moeizame liefdesleven van een mid-dertiger: eigenaar van een platenzaak en gewezen deejay. Eveneens een dertiger, maar nu van de welstandige, nietsdoende klasse, was de hoofdpersoon van *About a Boy*, wiens leven een wending neemt als hij in contact komt met een wat eigenaardige schooljongen.

Kennelijk was Hornby toen wel ▶

CV

1957 Geboren in Redhill, Surrey, op 17 april
1976-1982 Studie Engels aan Jesus College, Cambridge
1982-1984 Docent Engels
1984-1995 Journalist en muziekrecensent voor o.m. *Time Out*, *Sunday Times*, *Times Literary Supplement* en *New Yorker*
1992 *Fever Pitch*
1995 *High Fidelity*
1998 *About a Boy*
2001 *How to Be Good*
2003 *31 Songs*
2005 *A Long Way Down*
2007 *Slam* (jeugdboek)
2009 *Juliet, Naked*
2014 *Funny Girl*

► klaar met de mannenproblematiek. *How to be Good* had een vrouwelijke verteller, in *A Long Way Down* waren twee van de vier hoofdpersonen vrouwen en de titels van zijn laatste twee romans *Juliet, Naked* en *Funny Girl* laten weinig twijfel omtrent het geslacht van de hoofdpersoon.

'Ik werd mij er pas na een aantal boeken van bewust, maar het is inderdaad waar. Ik zou niet langer over het type mannen kunnen schrijven dat in mijn vroege boeken figureert. Verhalen van jonge vrouwen, zo heb ik ontdekt, hebben meer drama in zich. Zeker wanneer je een klein beetje teruggaat in de tijd, zoals het geval is met drie projecten die ik mijn 'young girls trilogy' noem.'

Die 'trilogie' bestaat naast *Funny Girl* uit de filmscripts voor *An Education* en *Brooklyn*. Alledrie vertellen het verhaal van een jonge, ambitieuze vrouw, die een plek probeert te veroveren in een door mannen gedomineerde wereld.

'Ik merkte al schrijvend dat het mateloos boeiend is je te verdiepen in levens die gekenmerkt worden door beperkingen. En dat is vaker bij vrouwen het geval dan bij mannen. Zo is *An Education* gebaseerd op een essay waarin de Britse journaliste Lynn Barber vertelt hoe ze, in de jaren vijftig, uit het verstikkende wereldje van haar ouders probeert te ontsnappen door een relatie aan te gaan met een oudere man. Dat is uiteraard een grote schande, bovendien blijkt de man een bedrieger, en het kost haar veel strijd om uiteindelijk haar ambitie, studeren in Oxford, te realiseren.

'Toen ik dat filmscript aan het schrijven was, raakte ik geïnteresseerd in het recente verleden. Ik begon er meer over te lezen, onder meer de schitterende sociale-geschiedenisboeken van David Kynaston. Hij is bezig aan een reeks boeken over Groot-Brittannië na 1945, waarvan er tot dusver drie zijn gepubliceerd: *Austerity Britain*, *Family Britain* en *Modernity Britain*.'

Funny Girl begint in 1964, als de 18-jarige Barbara Parker – knap, blond, wespentaille, weelderige boezem – wordt verkozen tot Miss Blackpool. Wanneer het haar duidelijk wordt dat deze titel de verplichting meebrengt een jaar lang overal in Blackpool linten door te knippen en ander suf publiciteitswerk te verrichten, geeft ze haar titel terug en reist af naar Londen. Barbara weet dat ze meer in huis heeft dan een aangenaam voorkomen: ze is snedig en grappig. Haar ambitie: de Britse Lucille Ball worden.

In Londen wordt Barbara aanvankelijk toch weer gezien als het knappe blondje, uitsluitend geschikt voor modellenwerk. Maar al snel krijgt ze haar kans. Ze komt in contact met twee comedyschrijvers, Tony en Bill, en heeft dermate scherpzinnige en humoristische suggesties voor het script waar de twee aan

PROJECTEN

Nick Hornby is een maatschappelijk betrokken auteur. In 1997 richtte hij de TreeHouse Trust op, die het financieel mogelijk maakte een school te stichten waar 80 autistische kinderen worden opgevangen (Hornby's oudste zoon, inmiddels van school af, is autistisch). Sinds enkele jaren zijn de activiteiten uitgebreid en ondergebracht in de overkoepelende organisatie Ambitious About Autism. Geïnspireerd door zijn vriend en collega Dave Eggers, startte Hornby in 2010 met The Ministry of Stories. Dit is een creative writing-centrum in Oost-Londen, speciaal gericht op jongeren, die er leren hun schrijftalent te ontwikkelen. The Ministry of Stories is gemodelleerd naar Eggers' 826 Valencia in San Francisco en een reeks andere Amerikaanse steden.

werken, dat die besluiten een televisiereeks rond haar te schrijven: *Barbara (and Jim)*.

Daarin speelt ze een arbeidersmeisje uit Blackpool, dat een verhouding krijgt met een middle class-ambtenaar, werkend voor Downing Street 10. Jawel, het zijn de jaren zestig, de rigide Britse klassenmaatschappij wankelt en binnen de kortste keren is de serie een doorslaand succes.

'In een aantal opzichten is de periode waarin *Funny Girl* speelt de gouden tijd van de Britse televisie. We hadden in die tijd maar twee kanalen, dus iedereen keek naar dezelfde programma's. Mensen hadden het op hun werk over de sitcom die ze de avond daarvoor hadden gezien. Bij de BBC heerste de overtuiging dat televisie in de eerste plaats een educatief doel diende te hebben. Maar gelukkig was er toen sprake van een hele generatie zeer getalenteerde scriptschrijvers, die aan de ene kant wilde entertainen, maar tegelijk iets over de wereld wilde vertellen. Zij kregen volop de gelegenheid dat te doen.

'De televisieprogramma's in de jaren zestig werden sterk door mannen gedomineerd. Zelfs bij *Monty Python* kwam er alleen maar een vrouw in beeld als er een sekssymbool nodig was. De BBC had *Steptoe and Son* (in Nederland bewerkt tot *Stiefbeen en zoon*, red.), *The Likely Lads* enzovoort. *Funny Girl* is een stukje alternatieve geschiedenis ter compensatie daarvan.'

Hornby's roman zit vol verwijzingen naar de historische werkelijkheid. Het boek bevat foto's van Britse beroemdheden uit de sixties, Barbara ontmoet onder anderen premier Harold Wilson en Yardbirds-zanger Keith Relf, en met de figuren Tony en Bill brengt Hornby een eerbetoon aan Tony Hancock en Bill Kerr, komieken uit het toen befaamde humoristische programma *Hancock's Half Hour*.

Bij Hornby zijn de twee homoseksueel: ze hebben elkaar leren kennen op een politiebureau toen ze, onafhankelijk van elkaar, waren opgepakt wegens rondhangen bij openbare toiletten. Want we schrijven 1964 en pas in 1967 zal de strafbaarstelling van homo-

seksualiteit worden opgeheven. Tony en Bill zijn hun nacht in de cel doorgelopen door elkaar onophoudelijk fragmenten uit *Hancock's Half Hour* te citeren.

'Het idee om foto's in het boek op te nemen kwam toen ik op de persoon van Sabrina stuitte, een model uit de jaren zestig waar ik nooit van had gehoord. Nadat ik een foto van haar had gezien, besloot ik Barbara op haar te baseren. Ik wilde dat mijn lezers dit klassieke jaren zestig schoonheidsideaal, met haar wonderlijke, reusachtige puntbeha, zouden kunnen zien, dus liet ik een foto afdrukken in het boek. Zo kwam van het een het ander.'

Tony en Bill zijn niet alleen verwijzingen naar de gelijknamige komieken, maar ook naar het beroemdste creatieve duo van de jaren zestig: Lennon en McCartney. 'Het verhaal – of beter: de mythe – wil dat Paul degene was die met zijn liedjes een breed publiek probeerde aan te spreken, terwijl John de vernieuwer en rebel was, die bijvoorbeeld bij jullie in Amsterdam een hele week in bed bleef liggen.

'Ik sympathiseer met beide kanten. Tony is mijn Paul. Hij heeft plezier in het schrijven van populaire sitcoms, trouwt met een tolerante en begripvolle vrouw om van het gezeur over zijn homoseksualiteit af te zijn en respecteert het publiek dat hem op handen draagt.

'Bill heeft andere ambities. Hij wil literaire romans schrijven over het homobestaan in Soho en kijkt neer op de kijkers van *Barbara (and Jim)*. Maar hij wil wel het inkomen van een populaire comedyschrijver. Ik heb het meeste respect voor mensen die van hun publiek houden en zo hard mogelijk werken om dat iets goeds te geven. Dat ze zich vervolgens ontwikkelen, is prima, maar wel binnen de grenzen van wat hun publiek van ze verwacht. Als je daarbuiten treedt, moet je niet verontwaardigd zijn als mensen hun belangstelling voor je verliezen.'

Het is deze opvatting die Hornby in het verleden wel de kwalificatie 'populist' heeft opgeleverd, een term waar hij zich overigens kiplekker bij voelt. Recentelijk nog schokte hij een deel

FILM EN TELEVISIE

Verschillende van Hornby's boeken zijn verfilmd, soms zelfs meerdere malen. In *Fever Pitch* (1997) werd Hornby's voetbalgekke alter ego Paul Ashworth gespeeld door Colin Firth. In 2005 volgde een vrij op het boek gebaseerde Amerikaanse remake, nu met baseball als de centrale sport. *About a Boy* werd zowel verfilmd (2002, met Hugh Grant in de hoofdrol) als bewerkt tot televisieserie (2013). Dit jaar verscheen de verfilming van *A Long Way Down*. Daarnaast schreef Hornby de scripts voor de films *An Education* (2009), *Wild* (release in de VS volgende week) en *Brooklyn* (2015).

van de Britse natie toen hij op het Cheltenham Literary Festival zei dat mensen alleen moeten lezen wat ze leuk vinden. 'Als je geen plezier beleeft aan een moeilijk highbrow boek, moet je het weggelassen.'

De schrijver grinnikt als het voorval ter sprake komt. 'Het was wereldnieuws, haha. Een Mexicaanse vriend vertelde me dat zelfs de *Yucatan Times* over die uitspraak berichtte. Terwijl ik alleen maar stelde dat je wel gek bent om als volwassene in je vrije tijd dingen te doen waar je geen plezier aan beleeft. Een roman lezen moet net zo iets zijn als televisie kijken: iets dat je voor je genoeg doet. Dat betekent helemaal niet dat je alleen maar simpele boeken leest. Je kunt heel goed een bijzondere relatie hebben met een gecompliceerd boek. Maar ik heb een hekel aan de opvatting dat lezen iets is dat moet.'

Hornby's afkeer van elitaire figuren die anderen menen te moeten voorschrijven wat mooi en goed is, komt ook in *Funny Girl* tot uiting. Hij voert de pijprokende intellectueel Vernon Whitfield op, die eigenlijk televisie in zijn algemeenheid al niets vindt, en het lichtvoetige *Barbara* (and *Jim*) nog minder dan dat. Whitfield slaagt erin zichzelf gedurende een televisiediscussie volkomen voor paal te zetten, maar doet wel een uitspraak die een lichtelijk profetisch karakter zal hebben: over een aantal jaren zullen televisiekijkers en massa kijken naar hoe iemand zit te schijten.

'Ik ben een populist en geloof in democratie als we het over smaak hebben. Maar natuurlijk ben ik niet opgetogen over alles wat bijvoorbeeld de reality tv ons heeft gebracht. Gelukkig liggen programma's als *Big Brother* inmiddels achter ons en blijkt dat we niet met zijn allen tot in eeuwigheid naar schijttende mensen willen kijken. Dat we programma's willen met een script, waarin wordt geacteerd.

'Zolang dat overleeft, zolang er goede sitcoms worden gemaakt door creatieve, getalenteerde mensen, ben ik niet zo pessimistisch. Ook in de jaren zestig waren er verschrikkelijk slechte televisieprogramma's.'

Tegen het slot van het boek maken we een sprong voorwaarts in de tijd en belanden in 2014. Wie Hornby's werk kent en dus weet dat hoop, vitaliteit en blijmoedigheid daarin rode draden vormen, kan vermoeden dat we geen gedesillusioneerde, nostalgisch op betere tijden terugblikkende Barbara zullen ontmoeten.

'Iedereen die de top bereikt, zal daar vroeg of laat vanaf vallen. De vraag is hoe je daarmee omgaat. Niet iedereen legt de weg naar beneden op even elegante wijze af, maar sommige mensen slagen daar op bewonderenswaardige wijze in. Bruce Springsteen en Philip Roth vind ik prachtige voorbeelden. En zelf hoop ik te eindigen als een Barbara.'

Het is eigenlijk heel simpel

Sheila Sitalsing

Goede migrant

Nog even over de Duitse studente Tugçe Albayrak. Ze was twee haar onbekende meisjes te hulp geschoten die belaagd werden door jongens, werd zelf geslagen, raakte in coma, overleed twee weken later, en is nu een postume heldin. Terecht, veel mensen gaan intensief hun schoenpunten bestuderen als zich een paar meter verderop rottigheid afspeelt tussen mensen met wie ze niets hebben.

In *de Volkskrant* stond deze passage: 'Slachtoffer en dader hebben beiden een multiculturele achtergrond. Tugçe is van Turkse afkomst, Senal is van Servische huize. De een prima geïntegreerd in de Duitse maatschappij, de ander een jongeman die voor geen meter wilde deugen.' Varianten op deze observatie, of stelling, of wat is het eigenlijk, vielen alom te lezen. In Duitse media debatteren deskundigen druk over de vraag, aldus voornoemd krantenartikel, 'waarom het in het ene geval goed ging en in de zaak van Senal zo slecht verliep'.

Het is een intrigerende reactie op een tragisch voorval. Zouden 'deskundigen' zich ook verbazen over de uiteenlopende geschiedenissen van dader en slachtoffer als beiden autochtone Duitsers waren?

Misschien staat er impliciet dit: als je studeert, goede resultaten boekt, mensen in nood te hulp schiet, ben je een goede migrant. Geïntegreerd, want zo zijn nette autochtonen ook. Autochtonen staan nooit zwakzinnig te schuimbekken op de hoek van de straat.

Als je gewelddadig bent, crimineel en asociaal, als je 'voor geen meter wil deugen', ben je een slecht geïntegreerde allochtoon. Want autochtonen doen dat soort dingen niet. En als ze dat per ongeluk toch een keer doen, is niet de integratie mislukt, maar hadden ze een rottige jeugd in Drenthe.